

PREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciškanška ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradno ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelje in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.00, polletna K 10.00, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Iserati: enostopna pošiljstva 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Iserati sprejema upravništvo. Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 491.

V Ljubljani, v petek dne 24. januarja 1913.

Leto III.

Mladoturška revolta v Carigradu.

Kiamil-paša demisionira. Mladoturki prevzamejo vlado.

Carigrad, 23. januarja. Danes popoldne se je sešel ministrski svet, da v zmislu rezultata včerajšnjega Divana redigira odgovor na noto veleposlanikov. Med sejo se je pred palačo zbralo par sto ljudi z Enverbegom in Džamilom na čelu. Udrli so v palačo in v dvorano, kjer so ministri zborovali, s hrupnimi klici: Dol z vlado! Dol z izdajci, ki izročajo Odrin in Skader! Pod vtiskom te revolte je Kiamil-paša z vsem kabinatom demisioniral. Sultan je imenoval za velikega vezirja Mahmud Ševket-pašo, ki je sestavil provizorično mladoturško vlado. Notranje zadeve je prevzel Talaat-beg, vojno listino pa Izet-paša.

V balkanski drami je nastopila nova senzacija. Ko je od Kiamilove vlade sklicani Divan pooblastil kabinet, da sprejme nasvete, izražene v noti velesil, je ta vest učinkovala kakor sklenjeni mir. Glavni problem, ki je najbolj razburjal duhove, namreč predaja Odrina, je bil navidezno rešen. Pod težo dejstev, ki uničujejo vsako upanje Turčije, da bi mogla trajno kjubovati tej bolgarski zahtevi, so vsi faktorji v Carigradu, ki so imeli o stvari kaj odločevati ali kaj svetovati, glasovali za sprejem zunanjih nasvetov. Vsa druga vprašanja, kolikorkoli priteče vsakemu posameznemu važnosti, so v primeri s tem le postranska, in še misliti ni bilo, da bi se zaradi katerega izmed njih še enkrat vnela vojna. Ker je Turčija prepusila ureditve zadeve z egejskimi otoki velesilam, je bilo povsem gotovo, da bo tudi balkanska zveza sprejela tisto rešitev, za katero se bodo zedinile posamezne skupine slavnega evropskega koncerta. Tudi zaradi vojne odškodnine se ni bilo bati, da bi dosedanji sovražniki še enkrat pograbili za orožje. In kar se tiče turških džamij in grobov v Odrinu, so Bolgari sami dovolj trezni državniki, da zaradi tega ne bi delali težav.

Vest o zgodovinski seji Divana je bila po vsem svetu sprejeta kot evangelij miru in kot odrešitev od težkih skrbi.

Kar se je včeraj zgodilo v Carigradu, je močno pokazalo ugodno razpoloženje, in preden se bo zdaj govorilo o miru, bo treba še govoriti o mladoturški revolti in o krizi Kiamilove vlade. V prvi vesti, ki nam je došla, je pač še veliko nejasnega. Demonstracije pred palačo — menda pred Dohna Bagdže — je baje izvršilo par sto ljudi. To ni za Carigrad velika množica. Poročila o seji Divana so pripovedovala, da je v mestu mir in da je ljudstvo zadovoljno v pričakovanju zagotovljenega miru. To je bilo tudi precej verjetno. Da so mladoturki že prej strastno agitirali proti Kiamilovi vladi in porabljali za argument njeno »izdajstvo«, se je poročalo. Nič pa ni bilo slišati o kakšnem uspehu te agitacije, in po tem je bilo soditi, da je šla po vodi, ker si ljudstvo res želi miru in ne reagira na hujskarje.

Kako je bil Divan sestavljen, je bilo mladoturkom znano. Tudi nameni Kiamilove vlade niso bili tajni. Saj je carigradsko inspirirano časopisje z vsemi melodijami pripravljalo javnost na to, da se morajo pogoji velesil sprejeti. A ko se je Divan posvetoval in se očitno pripravljalo, da odloči v zmyslu vlade, so ostali mladoturki povsem mirni. Iz nevednosti niso storili tega. Največji efekt pa bi bili lahko pričakovali, če bi bili mogli razgnati slovesno zborujoči Divan. Če jim pa že ni prišla ta misel, bi bilo vsaj razumljivo, ako bi bili poizkusili uprizoriti demonstracijo, preden se je na oni važni seji storil kakšen sklep.

Ali taka demonstracija bi morala biti impozantna. Kakor je videti, pa mladoturki niso imeli dovolj moči zanjo. Včeraj je znani Enverbeg, morda najimpulzivnejši mož na Turškem, zbral par sto ljudi in uprizoril revolto, pravzaprav neznan puč. Carigrad je mesto, kjer se demonstracije lahko prav hitro improvizirajo. Že ljudi, ki ljubijo spektakel sam na sebi, je tam vedno dovolj. Če pa je za demonstracijo tudi povod, ki sega ljudstvu v srce, naraste takoreč kakor povodenj. Vendar je imel Enverbeg samo par sto ljudi za seboj? Ali jih ni mogoče več mobilizirati?

Morda se to še zve. Za zdaj je gotovo, da jih ni bilo več. In prva uganka je pač ta, kako je moglo to krdelo udreti v posvetovalno dvorano. Kiamil je dobro vedel, da mladoturki rogovilijo. Preden je sklical Divan, jih je dal celo precej pozapreti. Vseh ni mogel vtakniti v luknjo, in vpricho tega je nerazumljivo, da ni bilo boljše poskrbljeno za varnost ministrskega sveta.

Toda kakor se vidi, ni bilo poskrbljeno. In potem je Kiamil zaradi te demonstracije demisioniral s svojim kabinatom.

Zaradi te demonstracije? . . . To je težko razumljivo. Če ima Enverbeg v Carigradu par sto ljudi za seboj, to pač še ni revolucija. Kiamil je preživel že hujske krize; v deželi so bili krvavi upori, celi armadni oddelki so se puntali, on pa se ni ganil s svojega mesta. In da bi demisioniral zaradi demonstracije, uprizorjene od par sto ljudi?

Položaj, v katerem se nahaja Turčija, je tako resen, da mora smatrati Kiamil svojo demisionijo s stališča svojega prerivanja za pravo katastrofo. On je bil tisti, ki je sultanu dopovedal, da ne kaže Turčiji nič drugega kakor skleniti mir, tako kakor se pač more skleniti. On mu je razkril dotlej neznan poraz turške mornarice. On je Divanu in javnosti dokazoval, da je zahtevana žrtev rešitev Turčije. Vsak drug sklep mora biti po njegovem prepričanju nesreča za državo. In ko je demisioniral, je moral vedeti, da izgine z njegovo vlado tudi njegovo prepričanje, njegova politika, in da pride z novo vlado tisto, kar smatra on za nesrečo svoje domovine.

Ta demisionija je torej nerazumljiva.

Ali tudi mladoturški puč, ki je teatralno prav čeden, je politično težko razumljiv. Mahmud Ševket, mož meča, je veliki vezir. On ni prevzel svoje službe v tem kritičnem trenutku le zato, da bi podpisal noto velesilam, katero je sestavil Kiamil. Očitno hoče nekaj drugega. Kiamilu očitajo izdajstvo zaradi Odrina. Torej mislijo mladoturki rešiti Odrin za Turke. Taki radikalni nameni so podobni tudi novemu vojnemu ministru in ministru za notranje zadeve.

Ali razmere ne morejo biti za Mahmud Ševketa veliko drugačne kakor za Kiamila. Divan je slišal poročilo o notranjem in zunanjem položaju, o stanju armade in o finančnih razmerah, in na podlagi teh poročil je prišel do svojega sklepa. Soditi je torej, da so bila vsa ta poročila neugodna. Kako naj se položaj za Mahmuda kar čez noč izpremeni? Če je bilo v Kiamilovem kabinatu vse prepričano, da je nadaljevanje vojne nemogoče, je tudi danes, pod Ševketovo vlado, težko verjeti v to možnost.

Ali morda so mladoturki računali, da napravijo s takim preobratom vtisk na velesile in iztlačijo iz njih kakšne večje koncesije, zlasti Odrin?

Taka špekulacija bi bila zelo kratkovidna. V najboljšem slučaju bi velesile lahko vzele na znanje, da je nova vlada odklonila njihove nasvete, in potem bi se nadaljevala vojna. Tega menda tudi mladoturki nečajo. Če bi to nameravali, bi se izpostavili vsej oni nevarnosti, katero je omenjala prva nota velesil. In to ne bi bila samo nevarnost za mladoturke, ampak nevarnost za obstanek države.

Toda na ta slučaj skoraj misliti ni. Zakaj tudi za velesile je položaj v Carigradu izpremenjen. Na razne obzire, ki so jih imele napram Kiamilovi vladi, niso več vezane napram kabinetu Mahmud Ševketa. Sklep Divana je šel že po svetu. Četudi niso poslaniki še dobili note turške vlade, je vendar vse že računalo z mirom kakor z gotovim dejstvom. In če bi zdaj velesile sprejele izpremembo vlade in odklonitev svojih svetov na znanje, bi bile tako dipirane, da bi bili njih skupni koraki za dolgo časa neizbežno kompromitirani.

Če je prva, Noradungijanu izročena nota molčala o presijah, bo to vprašanje pač akutno, ako odgovori Mahmud Ševketova vlada poslanikom, da ne izroči Odrina. S tem pa prihaja tudi vprašanje o slogi velesil zopet na površje. Prevelik ni bil sporazum izmed trojne zveze in vzajemne trojice od začetka. Kako velik je sedaj, ni znano. Videti je, da je hodila Rusija kolikortoliko svojo pot, ko je žugaje svetovala Turčiji, naj čimprej sklene mir, in Francija je spremljevala Rusijo. Če pa ni sloga obeh skupin velesil popolna, tedaj tiči v carigradski senzaciji nevarnost, na katero človek le z največjim strahom misli. Ako se ne zedinijo velesile z ozirom na izpremenjeni položaj v Carigradu prav hitro in ne store tam složnih, uspešnih korakov, tedaj zarez izza Mahmud Ševketovega kabineta lahko najgroznejša spaka evropske vojne.

V balkanski drami je zdaj najkritičnejši moment.

Sodrug Valentin Pittoni v tržaškem mestnem svetu.

(Dalje.)

Doktor Wilfan je čutil nujno potrebo, da nam izrazi močno in resolutno vso svojo antipatijo, vso svojo jezo in srčno sovraštvo proti socialno demokratični stranki. Iz tona in ognjevitosti njegovega glasu je bilo lahko razumeti, da mu prihajajo besede od srca in da je njegovo sovraštvo proti nam zares odkritosrčno. Dr. Wilfan ne more prenesti, da si lasti social. demokratična stranka pravico zastopnice delavskega razreda, zaščitnice nemaničev in branjateljice šibkejših, pa pravi: »Tudi mi — razumel je sebe in svoj razred — imamo dobro srce.« Mi nismo odrekli še nikdar dobrega srca komu izmed Vas, niti, ako hočete, vam vsem. Morda imate še boljše srca od nas. Tu pa ne gre za vprašanje srca — gre za razredne interese in za politična načela. Dokazemo vam lahko, da vse dobro srce posedujejočih in vladajočih razredov in da devetnajst stoletij krščanskega usmiljenja in bilo v stanu omiliti niti najmanjši del revščine, povzročene po sistemih, katere zagovarjati in ohraniti imajo vladajoči razredi glavnih interes.

Dobro srce meščanstva, ki se kaže v dobroti in v onih božičnih kosilcih, ki napolnijo z nejevoljo vsakega, kdor misli in čuti proletarsko, še ne odpravlja zla, povzročena po vaši družbi. Da se koristi delavstvu, je potrebno ukreniti vse kaj drugega. Treba je, da se delavstvo organizira v razredno stranko, da pošlje svoje zastopnike povsod, kjer se razpravlja o skupnih interesih, povsod, kjer se deji od njega ustvarjeno bogastvo. Dr. Wilfanu ne odrekam dobrega srca. Pravim le, da njegova stranka ne more zastopati delavskih interesov. Kvečjemu bi dejal, da morajo iskati on in njegovi pristaši v dobroti in v harmoniji med razredi sredstvo zoper delavske interese. Doktor Wilfan pravi, da hočejo izvršiti socialni demokratije v občini razlasiitev, da pa nimajo poguma tega povedati. Res je: Končni cilj naše politike je ravno razlasiitev meščanske družbe in ustanovitev kolektivistične posesti. In na podlagi znanstvenih dokazov smo prepričani, da nas bodočnost privede do tega. Zdi se mi pa hazardno, ako se trdi, da pomenijo razlasiitev ona mala obrambna sredstva, ki se lahko izvedejo v okviru občinske bilance. Kvečjemu bi lahko dejali, da to, kar zahtevamo od občine, ni drugače kot obrambno sredstvo zoper razlasiitev, ki se vrši dan za dnem na škodo večine prebivalstva in v korist male kapitalistične manjšine. Posesniki zemljišč in stavb so v enem samem desetletju podvojili, potrojili, podeseterili svoja bogastva. »Zasluzili« so do 200 milijonov, ne da bi bili mignili z enim saram prstom. Ti so zaglaševalci bogastva, ki ga proizvajajo drugi.

Slovenskemu ljudstvu nismo odrekli nikdar narodnega čuta. Tako globoko čutimo za svoj narod, da bi se — kakor Italijani — sami sebe razlasiili, ako bi zaničevali drug narod, ki dela neumorno, da bi dosegel ono stopnjo kul-

EMILE ZOLA:

Rim.

(Dalje.)

»No, če boste videli kardinala Bergerota, mu recite, da je nespametno preganjati jezuite na Francoskem in z njimi ravnati kakor s sovražniki naroda. Resnica je ravno nasprotna: Jezuiti so za Francijo, ker so za bogastvo, za moč in za pogum. Francija je edina velika katoliška država, ki stoji še pokonci in vlada, edina, na katero se bo moglo papeštvo danes ali jutri krepko opirati. Zato je tudi Sveti oče, ki je bil za hip upal, da najde to oporo pri zmogoviti Nemčiji, sklenil zvezo s pravkar premaganom Francijo! Zakaj razumel je, da izven nje ni rešitve za cerkev. S tem pa je sledil le politiki jezuitov, teh strašnih jezuitov, ki jih Vaša Francija tako sovraži . . . Povejte kardinalu Bergerotu še to, da bi bilo zelo lepo od njega, če bi deloval za pomirjenje, če bi dal razumeti, kako napačno ravna Vaša republika, da ne pomača Sv. očetu pri njegovem delu sprave. Tako se dela, kakor da ga smatra za silo, katere ni vpoštevat; to je nevarna zmeta za vladajoče, zakaj čeprav je oropan vsakega političnega delovanja, je vkljub temu ogromna moralna sila, ki vsako uro lahko razgrebe vesti in povzroči verske agitacije z nepreračunljivimi posledicami. Vedno je on tisti, ki razpolaga z narodi, ker razpolaga z dušami; republika ravna zelo lahkomišelnost, in celo v njegovem interesu, če kaže, da se ga ne boji več . . . In recite mu naposled, da je nadvse žalostno, na kakšen klavrn način da voli republika svoje škofo, kakor da bi hotela namenoma oslabiti svoj episkopat. Odštevši nekoliko srečnih izjem so Vaši škofi prav uborni duhovi, in vsled tega nimajo Vaši kardinali, skoraj same sedanje glave, tukaj nič upliva, ne igrajo tukaj nobene vloge. Oh, kakšno žalostno postavo boste kazali pri prihodnjem konklavu! Zakaj torej zasledujete jezuite, ki so v politiki Vaši prijatelji, s takim abotnim, slepim sovraštvom? Zakaj ne uporabite njihove inteligentne marljivosti, ki je pripravljena, da vam služi, tako da bi si zagotovili pomoč bodočega

papeža? Potrebujete jo; on mora pri Vas nadaljevati delo Leva XIII., to delo, ki se tako slabo sodi, tako izpodbija, to delo, ki se malo briga za majhne, časovne učinke, ki je predvsem namenjeno bodočnosti, združitvi vseh narodov v njih sveti materi cerkvi . . . Pokažite to kardinalu Bergerotu, recite mu, da naj bo z nami, da dela za svojo deželo, če dela za nas. Bodoči papeži! Saj je v tem vse obseženo! Gorje Franciji, če ne najde v bodočem papežu naslednike Leva XIII.!

Zopet je vstal in sedaj je res odšel. Še nikdar se ni bil na tak način in tako obširno razgovoril. Ali gotovo je dejal le to, kar je hotel reči, in sicer v ta namen, ki ga je le sam poznal; čutili je bilo, da je bila vsaka, s krepko počasnostjo in blagostjo izrečena beseda že prej odtehtana.

»Z bogom, ljubi moj sin! In še enkrat, premišlujite vse, kar ste videli in slišali v Rimu; bodite prav razumni, ne pokvarite si svojega življenja.«

Pierre se je poklonil in stisnil malo, tolsto in mehko roko, ki mu jo je prelat ponudil.

»Zahvaljujem se Vam, monsijor, še enkrat za izkazano dobroto, in bodite prepričani, monsijor, da ne pozabim ničesar s svojega potovanja.«

Gledal je za njim, kako je odhajal v svojem finem talarju, s svojim lahkim, osvobodilnim korakom, kakor da gre vsem zmagan bodočnosti naproti. Ne, ne, ničesar ne pozabi s svojega potovanja! Zdjaj pozna to združitev vseh narodov v svoji sv. materi, v cerkvi, to svetovno hlapčevstvo, ob katerem je Kristov zakon postal diktatura Avgusta, gospodarja sveta. In prav nič ni dvomil, da ljubijo jezuiti Francijo — najstarejšo hčerko cerkve, edino, ki bi se mogla pomagati svoji materi, da osvoji vsesvetovno državo; ampak ljubijo jo tako, kakor ljubijo črni roji kobilic polja, na katere planejo, da jih pokončajo. Neskončna žalost se mu je zopet naselila v srce, zakaj imel je nejasni občutek, da so morali biti v tej stari, uničeni palači, v tej žalosti in v tem polomu zopet oni začetniki boječini in nesreče.

Prav ta trenotek je opazil, ko se je obrnil,

don Vigilijski slonečega ob veliki kardinalovi sliki pri kredenci; obraz je imel stisnjen med roke, kakor da hoče izginjati za večne čase, in drgal je po vseh udih od strahu in od mrzlice. V trenutku, ko ni bilo nobenih obiskovalcev več, je podlegel napadu strašnega obupa in se mu je popolnoma vdal.

»Moj Bog, kaj pa Vam je?« ga je vprašal Pierre in stopil bliže. »Ste li bolni? Ali Vam morem pomagati?«

Ali don Vigilio si je zakril oči, jecljal, kakor da se davi izza stisnjenih rok, in le pridružen krik strahu se mu je izvil iz grla:

»O Paparelli! Paparelli!«

»Kaj? Kaj pa Vam je storil?« ga je začuden vprašal duhovnik.

Tedaj je tajnik razkril obraz in se zopet vdal trepetljivi potrebi, da se komu zaupa.

»Kaj, kaj mu je storil? . . . Kaj ne čutite ničesar, kaj ne vidite ničesar? Ste li opazili, kako se je polastil kardinala Sanguinettija, da ga odpelje k Njega eminciji? Kakšen drzen pogum! V takem trenutku vsiliti Njega eminciji tega preklicanega tekmeča! Pa ste li videli, kako zlobno je nekoliko minut prej odpravil s pokloni staro damo — zelo staro prijateljico, ki je hotela samo roko poljubiti Njega eminciji? Tako srečen bi bil gospod kardinal ob malem izrazu prave ljubezni! . . . Pravim Vam, on je tukaj gospodar, on odpira in zapira vrata po svoji volji, on nas ima vse med svojimi prsti kakor malo prahu, ki se razpihne v vse vetrove!«

Pierre se je vznemiril, ko je opazil, kako se trese in kako rumen mu je obraz.

»No, no, dragi moj, pa vendar pretiravate.«

»Jaz da pretiravam . . . Veste li, kaj se je to noč zgodilo, pri kakšnem prizoru sem bil proti svoji volji navzoč? Ne, kajna ne? No, povem Vam.«

Pravil je, da se je dona Serafina, ko je prišla prejšnji dan domov in zagrevala v strašno katastrofo, ki jo je pričakovala, že vračala raztrganega srca. Bila je vsa potra od hudih vesti, ki jih je bila dobila. V Vatikanu, pri generalnem tajniku, potem pri znanih prelatih, se je prepričala, da se je položaj njenega brata čudno

poslabšal in da si je napravil v svetem kolegiju vedno naraščajoče število sovražnikov, tako da je videti zdaj povsem nemogoče, da bi zasedel papežev prestol, kar bi bilo zadnje leto še verjetno. Sanje njenega življenja so bile razpršene; castihlepnost, ki jo je bila vedno gojila, je bila strta, in vse ji je ležao, kakor v prah razsuto, pred nogami. Kako? Zakaj? Obupno je poizvedovala po razlogih, in zvedela je za vsakovrstne kardinalove napake in osornosti.

Podajal je bil neprimerne izjave, žalil ljudi zdaj s kakšno besedo, zdaj s kakšnim dejanjem, izkratka, njegovo nastopanje je bilo izzivajoče, in človek bi bil mislil, da ravna tako z namenom, da bi vse pokvaril. Najhujše je bilo to, da je v vsaki taki napaki opazala nerodnost, katero je bila sama obsojala in mu jo odsvetovala, katero pa je njen brat pod nepriznanim vplivom abbeja Paparellija trmasto storil. Ona je slišala v tem ponižnem, neznamenit nosilcu vlečke usodepolno silo, uničevalca njenega lastnega paznega in vdanega vpliva. Zato ni hotela odgoditi eksekucije izdajalca vkljub žalovanju svojega doma, tem manj, ker je zaradi njegove stare tovarišije s strašnim Santobonom, zaradi dogodkov s košarico smokev, ki je prišla iz rok drugega v roke prvega, medlela v strašnem sumu, katerega ni hotela razlagati. Ali že ob prvih besedah, ko je kratkomožno zahtevala, da se posadi izdajalec nemudoma pred prag, je nalezela pri svojem bratu na nenaden, nepremagljiv odpor. Ni je hotel poslušati, razburjal se je, in zaletaval se je v viharju pedobno jezo, ki je s svojo silo vse pomekla, kadar se ga je polotila. Dejal je, da ravna zelo grdo, če napada tako skromnega, tako pobožnega, svetega moža; dolžil jo je, da podpira igro njegovih scvražnikov, ki so najprej umorili monsijnora Galla, pa bi zdaj radi zastupili še njegovo zadnjo naklonjenost do tega ubogega, neznanega duhovnika. Vse te povesti je imenoval ostudne izmišljotine, in prisregel je, da ga obdrži že zato, da pokaže, kako zaničuje obrekovanje. Ona pa je morala molčati.

(Dalje.)

ture, ki so jo drugi močnejši in starejši narodi že dosegli. V eni prejšnjih sej sem v medključu zavpil »narodna bolezen«. . . . S tem nisem mislil na narodni čut, marveč na nacionalistično politiko. Razlikujem narodni čut od nacionalistične politike. Prvi je vreden spoštovanja in negovanja, druga je le degeneracija narodnega čuta. Ako pogledamo na dva nacionalizma, ki se, kakor v naši občini, medseboj bojujeta, vemo, da je stališče socialnih demokratov v občinskem svetu — zlasti ker gre tu le za italijanske socialne demokrate — precej težavno. In zastaviti moramo vso intelektualno silo, da rešimo od časa do časa razna vprašanja in da ustvarimo ravnotežje med dvema narodoma. Ampak dr. Wilfan, to ni ekvilibrizem, marveč odkritosrčen trud, inspiriran od globokega idealizma. Pa res ni lahko mladi stranki, kakor je naša, navajeni političnih intrig kakor vi, poiskati in najti pravo pot pri vseh malih dnevnih vprašanjih. Vse to nam pa ne zakrije prave poti, ki je začrtana pred nami jasno in mojsrsko, pot, ki vodi do bratstva med narodi.

Cutil sem kakor insult, ko nam je dr. Wilfan očital pomanjkanje odkritosrčnosti v narodnih vprašanjih. Komur je bratstvo narodov ideal in se je zaraditega ideala izpostavil vsem obrekovanjem in vsem žalitvam, ne more trpeti, da bi dvomilo o njegovi odkritosrčnosti. Mi hočemo prispevati z vsemi našimi močmi, da ustvarimo tu doma bratstvo narodov. To je naš ideal. Toda naš internacionalizem ne izhaja ravno iz naših idealov, marveč tudi iz naših interesov, zakaj delavstvo, ako hoče napredovati, ima nujno potrebo po mednarodni solidarnosti. (Konec prih.)

Ogromna stavka v Ameriki.

V Novem Jorku in Brooklynu je ob Novem letu stopilo v stavko okrog 150.000 krojačev in krojačic. Kakšno razpoloženje za štrajk vlada med temi trpinji obojega spola, dokazuje dejstvo, da je izmed organiziranih delavcev v krojaški obrti 35.788 glasovalo za stavko, a le 2322 proti nji. Glavne njihove zahteve so: zvišanje plač za 20 %, osemurno delo z garancijo za odškodovanje za delo čez čas, brezplačna odprava jemanja dela na dom v stanovanju, nezaposlevanje otrok ter čiste in zdrave delavnice in še nekatere druge manjše zahteve.

Solidaren nastop neorganiziranih delavcev je stavko popolnil ter večino tovarn prisilil, da so popolnoma ustavile svoj promet. Da bo stavka tem popolnejša, so organizirali 15.000 prostovoljcev broječo armado »piketov«, ki so šli do vsakega delavca, zaposlenega v krojaški obrti. Glasilo krojaške unije »The New Era« je bilo tiskano v posebni »rdenci« izdaji ter prinaša proklamacijo štrajka. Tiskano je bilo v polmilijona izvodih. Od štrajka je prizadetih okrog 4000 podjetij. Vsled tako ogromnega števila štrajkarjev obstoja 30 glavnih stanov, od koder dobivajo posamezni oddelki potrebna navodila in naznanila. To tudi omogočuje, da so štrajkarji v vedni zvezi z vodstvom, kar je velike vrednosti za uspešnost boja. Da se ohrani med štrajkarji, zlasti med neorganiziranimi, čut solidarnosti, vztrajnost in navdušenje, da se seznanijo z veliko važnostjo tega boja za izboljšanje njihovega položaja itd., so socialisti osnovali govorništvo, ki bo preskrboval vse shode z dobrimi socialističnimi govorniki.

Kakor nikjer, tako tudi v Novem Jorku policija ni naklonjena štrajkarjem, marveč je ob vsaki priliki pripravljena aretirati pikete, četudi najdostojneje izvršujejo svoj poklic. Dogodilo se pa je par slučajev, kjer se policija ni hotela vmešavati, češ, da so piketi v mejah svojih pravic in da jim zato nihče ne sme braniti negotovnosti sodelavce k stavki. V teh slučajih so kompanije najele tolpo barab, ki napadajo pikete ob vsaki priliki.

Izvoljen je poseben odbor, kateri se bo pogajal s podjetniki, ki so pri volji sprejeti pogoje.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Obračun ljubljanskih železničarjev z liberalnimi in klerikalnimi demagogi.** Snoči so se ljubljanski železničarji pečali z ostudnim izdajstvom meščanskih strank, ki so v parlamentu na cedilu pustile železničarske sužnje in pokopale iz strahu pred vlado vztrajno in dobro zasnovano akcijo socialno demokratičnih poslancev. Dobro obiskani shod — arena »Narodnega doma« je bila natlačeno polna — je otvoril sodr. Kršič, nakar sta bila izvoljena v predsedstvo sodr. Petrič in sodr. Zupan. O odklonitvi 17milijonskega predloga Tomschikovega je poročal sodr. Ebin Kristan. Z duhovitim sarkazmom je opisal parlamentarni boj socialno demokratičnih poslancev za zboljšanje gmočnega položaja železničarjev in sramotno obnašanje meščanskih strank, ki so najprvo podpisale socialno demokratične zahteve — iz strahu pred železničarskimi volilci, potem pa izdale železničarje — iz strahu pred vlado. Najkvalitetnejšo vlogo so v parlamentu igrali slovenski liberalci in klerikalci, ki so skušali svoje izdajstvo nad železničarji prikriti tik pred glasovanjem o Tomschikovem predlogu, dasi so bili od socialno demokratične strani še posebej opozorjeni na važno glasovanje. Tomschikov 17milijonski predlog je bil odklonjen z 10 glasovi večine. Ako bi bilo le deset jugoslovanskih Ravniharjev, Rybájev in krščanskih Krekov in Šusteršičev ostalo v zbornici in ako bi bili imeli nekaj političnega poštenja, bi bili prodrli socialni demokratje s svojim predlogom in železničarska zahteva bi bila zmagala. Strahopetno ravnanje slovenskih meščanskih poslancev je tem sramotnejše, ker se ravno ti gospodje pred volitvami najbolj sladkajo železničarjem; seveda ta liberalna in klerikalna ljubezen do železničarjev ni nič bolj trpežna, kot je neiskrena; vselej ugane, kedar so volitve končane. Kakor je obžalovati, da so po krivdi slovenskih klerikalnih in liberalnih poslancev težko oškodovani železničarji in njih familije po vsej Avstriji, je pa vendarle nekaj koristnega tudi v tem glasovanju in obnašanju: železničarji so se na lastni koži prepričali, da se smejo zanašati le na lastno moč in na moč svoje — socialno demokratične stranke. Naloga železničarjev je, da z okrepitevijo organizacije in stranke upognejo parlament in vlado. — Sodr. Kopač je z nekaterimi zanimivimi detajli izpopolnil poročevalčeva izvajanja in predložil sledečo

resolucijo:

Dne 23. januarja 1913 v »Narodnem domu« v Ljubljani na javnem železničarskem shodu zbrani železničarji najodločneje obojajo strahopetno in izdajsko postopanje tistih meščanskih poslancev, ki so glasovali proti Tomschikovemu predlogu za vpostavljenje 17 milijonov kron za železničarje v proračun, ali pa so se vzdružili glasovanja s tem, da pri glasovanju niso bili navzoči. Shod vidi v tem dokaz za neodkritosrčnost in nezanesljivost dotičnih strank, ki železničarjem mnogo obetajo, kadar potrebujejo njih glasove, v odločilnem trenutku pa jih pušajo na cedilu iz nizkega hlapčevstva pred vlado.

Shod se zahvaljuje socialno demokratičnim poslancem za odločnost, značajnost in prepričevalno zvestobo, ter poziva vse železničarje, da složno pristopijo socialno demokratični organizaciji.

Resolucija je bila soglasno in z velikim odobravanjem sprejeta. — Nato je poročal sodrug Kopač o državni konferenci premikalnega obojja na Dunaju. Opisal je boje, ki jih je imela centrala za priboritev premikalne doklade. Opravičenost te zahteve z ozirom na naporost in nevarnost premikalne službe železniško ministrstvo danes že priznava in sedaj gre v glavnem za način odškodovanja. Vsled odklonitve Tomschikovega predloga je postal boj zelo težaven. Železniško ministrstvo namerava odškodovati premikalno obojje z uvedbo premikalnih premij in na nekaterih postajah jih je za poskušnjo že uvedlo. Sistem premij nam je že načeloma zopr, zlasti pa moramo najodločneje protestirati proti nameri ministrstva, ki hoče z uvedbo premikalnih premij varčevati na račun premikalnega obojja, kar je iz zadrževanja ministrskega odloka precej očividno. — Na predlog poročevalca je shod soglasno sprejel sledečo

resolucijo:

Dne 23. januarja 1912 v ljubljanskem »Narodnem domu« zbrujoči železničarji izjavljajo, da od strani železniškega ministrstva nameravana uvedba premikalnih premij v nobenem oziru ne povesča želje premikalnega obojja in da vsebuje nagradni sistem celo vrsto hudih nedostatkov, ki značijo veliko oškodovanje premikalnega obojja. V prvi vrsti predstavlja nagradni sistem resno nevarnost, da ne bi bil prizadetim na noben način zagotovljen minimalni zaslužek. Obojje je nadalje izključeno nadzorstvu in vplivu pri podelitvi premij. Shod zahteva zato odločno sledeče:

1. Vsakemu pri nagradnem sistemu prizadetemu premikalnemu uslužbencu naj se podeli mesečni minimalni zaslužek 15 kron z jamčeno minimalne premije;

2. Zračnanju in nadzorstvu premij naj se pritegne na vsaki postaji uradno izvoljenje zaupnike premikalnega obojja;

3. Nočno službeno doklado naj se poleg minimalne premije zagotovi kot zajamčeni postanski prejemek;

4. Delež mestnih mojstrov, premikalnih nadzornikov, nadpremičarjev in premikačev je enakomerno odmeriti;

5. V poslovniku nagradnega sistema je določiti, da ni pri nagradnem vračnanju prenašati samo primanjkljaj ampak tudi prebitke;

6. Zaslužene nagrade je 15. sledečega meseca izplačati;

7. V slučaju, da bi se nagradni sistem obremenil z novimi dosedaj nepredvidljivimi izdatki, se temu primeroma zviša enotne nastavke.

I. dodatek: Shod zahteva odločno, da naj se premikalnemu obojju južne železnice poleg obstoječe premikalne doklade in seveda nočne službene doklade, podeli zajamčeni minimalni zaslužek 15 kron.

V zaključni besedi je sodrug Petrič še enkrat pozval zborovalce, da se z vsa vnemo in resno botirjo dela za organizacijo in za stranko. Po shodu so zborovalci in zborovalke nabrale lep znesek za »Zarje«.

— **Iz deželne kuhinje.** V »Vijesteh«, glasilu slovenskih in hrvaških inženirjev, čitamo sledečo notico brez vsakega komentarja: »Konferenca za stanovanjske reforme se je vršila na Dunaju, dne 23. in 24. novembra minolega leta. Na dnevnem redu je bila med drugimi tehničnimi vprašanji tudi važna točka »o moderniziranju stavbnega reda«. Mesto Ljubljano je zastopal na tem kongresu mestni arhitekt Ciril Koch. Za deželni odbor kranjski sta se ga udeležila g. deželni odbornik doctor iuris Vladislav Pegan in g. doctor iuris Lovro Pogačnik, predstojnik deželne glavnega urada. Dragi čitatelj!

— **Noblova mirovna nagrada.** Kakor je odbor Noblove ustanove norveškega državnega zbora razglasil in sporočil c. kr. notranjemu ministrstvu, so za razdelitev mirovne nagrade te ustanove v letu 1913 merodajni sledeči pogoji: Da pridejo prosilci pri razdeljevanju mirovne nagrade Noblove ustanove dne 10. decembra 1913 sploh v poštev, morajo biti predlagani Noblovenemu odboru norveškega državnega zbora pred 1. februarjem 1913 po kakoli za to poklicani osebi. Pravico do tega predlaganja imajo: 1. Sedanj in nekdanji člani Noblovega odbora norveškega državnega zbora in priselniki norveškega Noblovega zavoda. 2. Člani zakonodajnih zastopov in vlad različnih držav, kakor tudi člani medparlamentarne komisije. 3. Člani stalnega razsodišča v Haagu. 4. Komisijski člani stalnega mednarodnega mirovnega urada. 5. Redni in izvenredni člani zavoda za mednarodno pravo. 6. Vseučilišni profesorji za pravno in državno vedo, za zgodovino in modernoložje. 7. One osebe, ki so prejele mirovno

agradno Noblove ustanove. Mirovna nagrada se prizna lahko tudi kakemu zavodu ali kakim družbi. Po členu 8. ustanovnih pravil Noblove ustanove mora biti vsak predlog podkrepljen z razlogi in opremljen z onimi spisi in drugimi dokazili, na katera se opira. Po členu 3. se sme pripustiti samo take spise k tekmovanju, ki so bili v tisku objavljeni. Nadaljna pojasnila dobe lahko osebe, ki so upravičene za predlaganje pri Noblovenem odboru norveškega državnega zbora v Kristianiji, Drammenvevi 19.

— **Policija — strežajka podjetnikov.** Prejeli smo sledeče poročilo, ki kaže objektivnost policije pri mezdnih konfliktih v zelo čudni luči: Hotelski sluga A. L. pri g. Högerju v Tivoliju je te dni izstopil iz službe in zahteval pri obračunu znesek v zmislu sklenjenega dogovora. Hotelir je Lovo zahtevano odklonil, izval prepri in dal aretirati slugo. Na magistratu je bil sluga zaslišan in kajpakda takoj izpuščen na svobodo, ker je bila aretacija povsem neopravičena. Čuden se nam zdi, da je policija napram podjetnikom tako postrežljiva in da aretirala delavca kar tjavendan, ne da bi se prej prepričala, ali je aretacija utemeljena, ali ni. Radovedni smo tudi, če bi šla s tako vnemo na delo, ako bi delavec »dal aretirati« svojega gospodarja.

— **Kdor želi videti svetovno znanega trnovskega kurenta,** naj se potruži v soboto, dne 25. t. m. k Steinerju, kjer priredijo trnovsko-krakovska podružnica »Vzajemnosti« predpustno veselico s plesom, komičnimi nastopi in drugimi »heci«.

— **Ljubljanska podružnica »Naturfreunde«** ima danes teden, 30. januarja ob pol 9. zvečer v restavraciji »International« svoj redni občni zbor z običajnim sporedom. Opozarjamo vse delavske planince in prijatelje prirode, da pristopijo k tej razširjeni delavski organizaciji, da agitirajo zanjo med prijatelji in tovariši in se zanesljivo udeležijo občnega zbora.

— **Komaj v delo sprejeti, že odpušeni.** (Dopis iz Idrije.) Poročajo nam, da je bilo letos ob novem letu v c. kr. rudniško dlo sprejetih 61 mladeničev. Izmed teh je pred nekaj dnevi neki uradni pet domu spodil. Naložil jim je paznik Miroslav baje tako težko delo, da ga mladi pričetniki niso mogli zmagati. Zato so morali domu in se ne ve, če jih vzamejo nazaj. Ne zagovarjamo lahkomejšnosti nekaterih naših rudarskih mladeničev. Ali pretežko delo jim nalagati zato, da se jih kak prenapet priganjš lažje iznebi, je vendar očitna krivica. Če bi se proti paznikom tako postopalo, bi bilo že kedaj po njih. Svetujemo previdnost mladim delavcem, pa tudi paznikom, če ne pridemo z imeni in drugimi sredstvi, kar ne ostane brez posledic.

— **Javen društveni shod** sklicuje podružnica »Unije rudarjev« v Idriji za nedeljo dne 26. t. m. ob 9. dopoldan v društvenih prostorih pri »Tončku« v Idriji. Dnevni red shoda je: 1. Zastopavljanje delavcev pri premikanju in nižje v višje plačilne stopnje. 2. Slučajnosti. Pozivajo se vsi oni delavci, ki so pri avanziranju zastopavljeni, da se tega shoda udeležijo.

— **Splošna volilna pravica za ženske.** Po dolgotrajni borbi se je vendar enkrat posrečilo tudi našemu žensstvu izvojevati opravičene zahteve in uverjeni smo, da bo vsak zavedeni moški odobral te velevažen korak, ki kaže novo dobo razvoja in napredka tako v društvenem, kakor tudi v družabnem življenju. Osebito v poslednjem se bo žensstvo z vsa vnemo posluževalo svojih pravic, da dokažejo moškimi, da so enakovredne. Zato je povsem umevno, da bodo to pravico izrabile osebito na velikem pustnem korzu »Slavčeve« maškarade, kjer bood pred polnočjo in po polnoči imele enako pravico voliti plesalce kakor moški. Torej nikakršnega čakanja in sedenja več; vsled tega živela splošna in enaka volilna pravica vsepoprek.

— **Ljubljanski šahovski klub** priredi svoj I. redni občni zbor v soboto 25. t. m. ob pol 9. zvečer v kavarni pri »Slonu«. Prijatelji šaha dobrodošli.

— **Društvo jugoslovanskih uradnikov delavskih zavodov.** Ustanovni občni zbor ljubljanske krajevne skupine omenjenega društva bo v nedeljo, 26. t. m. ob 10. dopoldne v restavraciji Fiala (Gradišče).

— **Umrli so v Ljubljani:** Jerica Jarc, zasebnica, 54 let. — Vinko Ladiha, sin vpokojenega železniškega ključavničarja, 15 ur. — Bernard Menart, delavec, 70 let.

— **Zdravstveno stanje mestne občine ljubljanske** od 12. do 18. januarja 1913. Novorojencev je bilo 24, mrtvorojencev 2, umrlo jih je 28, od teh 13 domačinov in 15 tujecev, in sicer za jetiko 5, vsled mrtvovoda 1, vsled samomora 1, za različnimi boleznimi 21. Za infekcijskimi boleznimi so oboleli in sicer za egiptovsko očesno boleznijo 1, za vrtičko 1.

— **V mestni klančnici** so zakladi od 5. do 12. januarja 67 volov, 1 bika, 7 krav, 323 prašičev, 118 telet, 4 koštrune, 23 kozličev; vpeljali so 396 kg mesa, 15 prašičev, 26 telet in 1 kozličca.

— **Vlomi,** v noči od srede na četrtek je nekdo vlomil na Dunajski cesti v stojnico Jakobu Turku in pokradel za 10 K slaščic. Še drznejši je bil vlom v Lingarjevi ulici. Okrog 4. popoldne je nekdo s ponarejenim ključem pri trgovini odprl izložbeno okno, iz katerega je vzel dva komada boljše sukna, vrednega 22 K, potem pa zopet okno zaprl in odšel s plenom.

— **Nevarna tatinska družba aretirana.** V preteklem letu je bilo v tukajšnjih hotelih, kavarnah in restavracijah izvršenih veliko tatvin. Tatovi so kradij večinom le v spodnjih prostorih. Posebno pozornost so imeli na denarne nabiralnike. Meseca grudna lanskega leta je bila v kleti v »Unionu« ukradena zimska sukinja, vredna 40 K, iz miznice pa 30 K denarja, poleg tega še za 12 K cigaret, par čevljev in 12 novih robcev. V noči na 23. december je bilo vlomljeno v kazinsko restavracijo. Vlomilec je prebrskal vse omare in iskal največ po denarju. Ker tega ni našel, je ukradel restavraciji Bauerju 35 servijetov, 8 srebrnih nožev, 6 srebrnih žlic, 2 srebrni kaseti, veliko ovratnikov

in manšetov, plačilnemu natakarkju je pa odnesel kozuhovinstaj sukijnj. V klubovi sobi je vlomil tat v neko omaro in iz nje pobral 24 ženskih robcev in 200 cigaret. Vlomi je tudi v nabiralniku in pobral iz njega 12 K denarja. Ko je tukaj končal svoje delo, se je podal v kuhinjo, kjer je tudi vlomil v zaklenjene omare. Pojedel je nekaj tort in popil nekaj vina. Policija, obveščena o vromu, je takoj začela z poizvedbami, a ni imela pravega uspeha. Sumljiv teh tatvin pa je bil že večkrat kaznovani snažilec oken, Karol Schwentner iz Ljubljane. Le-ta se je znal policiji dobro izogibati in tudi ni izdajal denarja ter se celo prosil svojega gospodarja za predujem. Policija je imela na Schwentnerja posebno pozornost in je tudi izvedela, da je o božičnih praznikih v družbi dveh žensk zapravil denar in popival po gostinah. Nato je policija Schwentnerja aretirala in takoj izvršila v Razpotni ulici, kjer je stanoval, hišno preiskavo, kjer se je dobila različna ukradena obleka, ovratniki, manšeti, dežniki, čevlji, srebrne žepne ure, razno perilo in 19 raznih zastavnih listov. Policija je nato aretirala Schwentnerjevo gospodinjjo in pri nji stanujoči brezposelni služkinji Marijo in Kristino Bergant ter brezposelnega hlapca Antona Kromarja iz Moravč. Kromar, ki je tudi kradel po trgovinah, je donášal gospodinjji Šimnovce razne stvari, več reči pa tudi podaril Šimnovčevi hčeri. Dognalo se je, da jen Schwentner kradel že več let vse, kar mu je prišlo pod roko. Ukradene reči je nosil domov v neki posodi in jo pokril s umjvo. V neki delikatesni trgovini je ukradel šunko in salamo. V hotelu pri Maliču je ukradel posestniku kinematografa Počkaju revolver, vreden 50 K, katerega je prodal Kromarju za 4 K. Ker je Schwentner večkrat zahajal v Kolizejsko ulico k brezposelnemu ključavničarskemu pomočniku A. Struklju, je policija tudi tega aretirala in dognala, da je pomagaj Schwentnerju pri tatvinah. Štrukelj je šele pred kratkim nekemu znanцу prodal dve ženski krili, ki sta bili ukradeni na Mestnem trgu iz Götzlove trgovine. Vse aretirance je policija izročila deželnemu sodišču.

— **Sin ubijalec.** Iz Hrastja pri Cerkljah na Dolenjskem poročajo: Dne 2. t. m. je slaboumni Janez Granc prišel v domači hlev, kjer je dobil svojega sina Jožefa Gramca. V hlevu sta se pričela slaboumni Janez Gramc in njegov sin Jožef nekoliko prepirati. Pri tem prepiru je sin prijel za bičovnik ter z debelim koncem očeta tako močno natepel po glavi, da je oče dobil težke telesne poškodbe. Jožefa Gramca so kmalu po tem dogodku izročili sodišču v Krškem. Janez Gramc je vsled zablolenih poškodb dne 19. t. m. umrl.

— **Odvetniško pisarno** je otvoril gospod dr. Ivan Lovrenčič v Počivalnikovi hiši na Miklošičevi cesti št. 8 nasproti hotela »Union«. Dr. Lovrenčič je znan kot predsednik »Slovenskega lovskega društva«.

— **Izguljeno in najdeno.** Nekaj gospod je izgubil zlat prstan. — Gdč. Pavla Šternova je izgubila volneno ogrinjalo. — Hlapce Jakob Završnik je izgubil železno dvigalo (vintu). — Voznik električne cestne železnice je našel športne sanke, po katere naj pride lastnik na osrednjo policijsko stražnico.

— **Nova kavarna.** Gospod J. Krapš, kavarinar, je otvoril novo veliko moderno kavarno v Skofcvi ulici v Ljubljani, ki jo pripravljamo sodrugom in somišljenikom. Več v inseratu.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes v netek, dne 24. januarja: Specialni večer. 1. En dan v Montrealu. (Potovalni film.) 2. Ljubezenska serenada. (Komično.) 3. Slab vzgled. (Drama.) — Samo zvečer. 4. Sestanek v treh. (Humoreska.) 5. Pobožna prisega. (Tragedija v 2 delih. Italijanski umetniški film.) — Pri vseh predstavah. 6. Doga zamarke. (Velekomično.) Jutri: Napad. (Amer. indij. drama v 2 delih.) — Pri vseh predstavah. Zavzetje Lješa po Srbih. (Prizori iz boja.) Spokornik sreče. (Mimična drama v 2 delih s Suzano Grandais.)

Stajersko.

— **Škandalozne razmere v mariborski bolnici.** V tožbi zaradi razžaljene časti, ki jo je vložil upravitelj bolnice zoper ondotne zdravnike, so prišle na dan prav škandalozne reči; med drugim je javnost izvedela, da je slušatelj medicine opravil samostojno težko operacijo nad bolniki, da so morali ranjenci dolgo ležati brez zdravniške pomoči, ker ni bilo primarija od nikoder. Deželna poslanca sodruga Horvatek in Schacherl sta v tej zadevi protestirala pri deželnem odboru, ki pa se ni zganil. Sedaj je namestništvo izdalo strog odlok, v katerem nalaga podrejenim političnim oblastim, da take škandalozne slučaje takoj naznanijo pristojnemu kazenskemu sodišču.

— **Nesreče pri igranju s pištolo.** V Starem gradu pri Vidmu sta se te dni igrala z neko staro pištolo posestnika sinova Franc Umek in Janez Presker. Presker je prosil Umeka, naj mu da pištolo, da bo ustrelil. Umek je nabil pištolo s kamenjem in smodnikom, ter jo dal Preskerju. Ta jo je sprožil. Vsled močnejšega naboja pa se je razletela. Presker je bil od naboja smrtnonevarno poškodovan. — Iz Radgone poročajo: Fanta Janez Zadravec in Fr. Selher sta se igrala s pištolo. Selher je s pištolo pomeril Zadravcu na čelo in rekel, da ga takoj ustrelji, če ga ne bo prosil. Zadravec ga je res prosil, naj tega ne stori. Selher je vseeno sprožil in naboj je šel Zadravcu pod očesom v glavo ter ga smrtnonevarno ranil.

— **Roparji na delu.** Iz Brezice poročajo: Posestnik Jožef Lupšina iz Sel se je peljal te dni s svojim 15letnim sinom v Zagreb prodajati seno. Ko sta se s sinom pozno ponoči domov vračala, so ju v hrvaški vasi Sibac blizu stajerske meje napadli neznanji roparji ter od Lupšine denar zahtevali. Pri tem so mu grozili, da ga ustrelijo, ako jim ne izroči denarja. Ker ni bil mož voljan, so mu odpregli konje od voza, vrgli na tla ter ga hudo pretepli. Nato so potegnili z voza še očeta. Eden od zlikovcev ga je z nekim

Železom udaril po glavi ter mu prizadaj težko rano. Nato so ga oropali in pustili oba ranjena ležati brez pomoči in pobegnili.

— Uboj. Iz Brezic poročajo: V Globokem so pili v neki gostilni posestniki Fr. Volovec, Janez Jagrič in Franc Branetič. Med potjo proti domu sta se Jagrič in Branetič sprla. Jagrič je Branetiča s polenom tako pretepel, da se je ta zavlekel v neko šupo v Bojsnem, kjer je ponoči brez pomoči vsled ran umrl.

Goriško.

— Javen ljudski shod v Renčah pri Gorici. V nedeljo 26. t. m. ob pol štiri popoldne bo v dvorani g. Znidaršiča v Renčah javen ljudski shod s sledečim dnevnim redom: Pomen strokovne organizacije zidarjev, poročila sodrug Petecjan iz Trsta. Politični položaj in delavstvo, poročila sodrug dr. Tuma iz Gorice. — Zidarij v Renčah in okolici, agitirajte za nedeljski shod!

— Nabrežinska podružnica klesarjev priredi v nedeljo 26. t. m. cvetlični plesni venček s šaljivo tombolo, koriandoli itd. Plesni venček se prične ob 8. zvečer in bo trajal do 5. zjutraj v novi dvorani gosp. Ignaca Tanceja. Opolnoči se bodo delile cvetlice. Pri plesu igra nabrežinski orkester. Vse sodruge in sodružice iz Nabrežine in okolice vabimo, da se udeležijo plesne prireditve v kar največjem številu. Nikomur ne bo žal, ki pride v nedeljo zvečer na ples, ker zabave bo obilo. Vstopnina za gospode 2 K. Dostojnim maskam je vstop dovoljen.

— Zahvala. Vsem sodrugom železničarjem se najiskreneje zahvaljujem za podporo. Zlasti pa še sodrugu Mihaelu Franku, ki je nabiral prispevke za podporo na progji od Opčine do Nabrežine. — Obad.

Umetnost in književnost.

— Iz gledališke pisarne. Jutri, v soboto se ponovi za nepar - abonente Strindbergova silna enodejanka »Unik« in Courtelinova groteska »Neizprosni stražnik«. Lansko leto preminuli nordijski pisatelji pač zaslužijo, da se tudi Slovenci primerno poklonimo njegovim velikim manom. In kako ga naj počastimo vredneje, nego če skušamo pronikniti v njegova dela, ki so del njegovega ženjalnega duha! — Courteline šteje med največje umetnike sodobne Francije, njegove kratke, duhovite satire so prepolne s pristnim galskim espijem; njegov klasično obrušeni slog je vzor moderne francoskega jezika. V nedeljo popoldne drugič v sezoni »Charlejeva tet«, ki zbujajo svojo drastično komiko gromoviti smeh, kjerkoli in koderkoli se prikaže. Zvečer »Orfej v podzemlju«, o katerem jutri več. Opera pripravlja »Madame Butterfly«, »La Wally« in »Brivca Sevilskega«. Drama »Malč čokoladario« in Birinskega »Vrtoglavec«.

— Maškarada slovenskih upodabljalnih umetnikov. V izložbi L. Schwentnerja (Prešernova ulica) je razstavljena slika z naslovom: »Maškarada slov. upod. umetnikov«, delo znanega duhovitega slovenskega umetnika g. umetn. slikarja Hinko Smrekarja. — Maškarade so se udeležili sledeči gg. slov. umetniki: P. Gustinčič (kot klatež zvezd), Fr. Klemenčič (kot železni vitez), M. Gaspari (kot Don Juan), S. M. Peruzzi (kot drž. profesor), Ferd. Vesel (kot »supornik«, R. Jakopič (kot veliki gromovnik), A. Dolinar (kot Ganimet), P. Zmitek (kot kralj umetnosti), M. Jama (kot Budha), F. Iv. Grohar (kot nadzemeski duh), M. Stern (kot elegant), S. Santel (kot dobri rodbinski oče), H. Smrekar — avtor slike (kot mejni pridigar, minljivosti vsega posvetnega), prof. J. Franke (kot Triton), J. Zajc (kot agilni pek) in Iv. Vavpotič (kot parižanka). — Skupina je nad vse zanimivo razporejena, ter se odlikuje po pestri barvenosti. Da podobnost oseb ni zgrešena, nam jamči že ime avtorja samega, ki je pač že splošno priznan kot naš najboljši karikaturnist - portretist. S tem večjim veseljem pozdravljamo te vrste proizvode iz rok g. H. Smrekarja, ker imamo večkrat priliko videti tu in tam portretne karikature različnih naših mož, katerih sličnost pa obstoja čisto je v — pristavljenem imenu. Prepričani smo, da zbudi ta skupina še večje vsestransko zanimanje, nego ste ga vzbudili prejšni dve, pred kratkim razstavljeni skupini in da bode tudi ta slika izzvala še živahnije tekmovanje kupcev. — Obžalovali bi, če ne bi se skušalo pridobiti te kulturno - historične slike za kako javno zbirko, kjer bi bila občinstvu dostopna tudi še pozneje. — Upamo tudi, da razstavljeni sliki ne bo sledil predolg odmor, po katerem nas umetnik zopet iznenadi z novim umotvornim ter podpre naše prepričanje o vidnem napredku od umotvora do umotvora! — I.

Trst.

— Sodrugom zaupnikom priporočamo, naj vrše še nadalje ono delo v korist »Zarje«, ki je bilo sklenjeno na zadnjem zaupniškem zborovanju. S tem, da bomo »Zarjo« razširili, ne bomo koristili le listu, marveč tudi socialistični ideji. Čim več bo imela »Zarja« čitateljev, temveč bomo imeli agitatorjev, temveč sodrugov sposobnih za organizacijo. Zatorej na delo vsi brez izjeme.

— Nevarnost nam preči. Pravijo, da bo zopet izšel tržaški šaljivi list »Brivca«. S tem nastane nevarnost, da preneha »Edinost«. To bo škoda! Ne verjamenjo, da bo »Brivca« znal briti norce iz svojih čitateljev tako kakor »Edinost.« Ni mogoče!

Zadnje vesti.

BALKANSKA VPRAŠANJA.

Nova turška stranka.

London, 23. januarja. V diplomatskih krogih govore, da se je zadnji teden na Turškem ustanovila nova stranka, ki se imenuje »Mladost Turčije«. Stranka zahteva finančne re-

forme, da bi mogla vplivati na sultana, ki naj bi zapustil Carigrad in ustanovil v Mali Aziji novo glavno mesto Turčije. Stranka ima tesne zveze z vojaškimi krogi v Stambulu.

Mladoturška stranka.

Carigrad, 24. januarja. Pred Porto se je ob pol štiri popoldne zbralo 400 sofitov (mohamedanskih »lemenatarjev«) pod vodstvom Everbega in bivšega konjeniškega stotnika Džami-bega. Priredili so hrupno demonstracijo. Nato so vdrli med zborovanjem ministrskega sveta na prvo dvorišče in besno zmerjali vlado, ker izdaja Odrin in mora popuščati celo napram Črni gori. Zahtevali so, da odstopi kabinet. Veliki vezir Kamil je odšel v palačo k sultanu.

Vlada odstavišana?

Berlin, 24. januarja. »Lokalanzeiger« javlja, da je mladoturški revolucijski komite zasedel Porto, hoteli izsiliti nadaljevanje vojne. Vlado so odstavili.

Frankobrod, 24. januarja. »Frankfurter Ztg.« poroča, da so mladoturki popoldne zasedli Porto in prisilili Kamilovo vlado, da odstopi.

Nova vlada.

London, 24. januarja. Reuterjeva agencija javlja: V sled popoldnevne demonstracije je kabinet demisioniral. Mahmud Ševket-paša je imenovan za velikega vezirja, Talaatbeg za provizoričnega ministra za zunanje zadeve, Izet-paša za vojnega ministra. (Torej mladoturški kabinet.) Talaat-beg je izjavil zastopniku Reuterjeve agencije: Po tem gibanju je spoznati, da smo pripravljeno rešiti narodno čast, ali pa poginili, Mi ne zahtevamo nadaljevanja vojne, ali Odrin, to conditio sine qua non (pogoj, brez katerega ni ničesar) hočemo ohraniti na vsak način.

Militaristični krogi.

Carigrad, 24. januarja. V poučenih krogih pravijo, da je bilo pričakovati, da vojaški krogi ne bodo zadovoljni s sklepi narodne skupščine. Častniki izjavljajo, da ne morejo priznati sklepov Divana - ker je bil ta svet sestavljen skoraj iz samih pristašev vlade. Sklep kabineta smatrajo za izdajstvo domovine. Armada je baje zdaj v dobrem stanju in lahko upa, da premaga Bolgare.

Mladoturki za vojno.

Carigrad, 24. januarja. V mladoturških krogih so prepričani, da se bo vojna nadaljevala in pravijo, da je armada pripravljena na to.

Kamilov kabinet pod stražo.

Carigrad, 24. januarja. Bivši veliki vezir Kamil-paša je v svojem stanovanju zastražen, ravno tako ministri demisioniranega kabineta. (Ali so jetniki nove vlade, ali imajo stražo za svoje varstvo? Prvo je bolj verjetno.)

Prevelik optimizem.

London, 24. januarja. V razgovoru z žurnalisti je neki bolgarski državnik izjavil: Zdi se mi, da se presoja položaj preveč optimistično. Če se odloči Turčija, da pade Odrin, je s tem seveda veliko pridobljeno, vendar pa ne še vse. Ob prepiru zaradi Odrina se pozablja, da je zahtevala Bolgarska za svojo novo mejo s Turčijo črto Midija - Rodosto, tako da pridemo lahko tudi do marmarskega morja. Prav zato, ker zahtevamo to ozemlje, smo tako vztrajali na predaji Odrina, ker predstavlja Odrin začetek in ker ne bi imeli miru na tem ozemlju, če bi Odrin ostal turški. Če se mirovna konferenca zopet snide, kar pričakujemo, bomo tam odločno zastopali svojo zahtevo, pa mislimo, da pred rešitvijo tega vprašanja ne bi bil umesten prevelik optimizem.

Položaj pred mladoturško revolucijo.

London, 23. januarja. Reuterjeva agencija javlja, da ne pričakujejo v balkanskih krogih nadaljnjega razvoja prej kakor v petek ali v soboto. Sir Edward Grey kot častni predsednik mirovne konference skliče najbrže v ponedeljek novo sejo. (Zdaj nemara ne več.) Balkanski poblaščenici izražajo svoje zadovoljstvo, da razširijo odgovor Porte na noto veseli strah pred nadaljevanjem vojne (ali kje je zdaj Kamilov odgovor? In kakšen bo Ševketov odgovor?) in da bo celo kmalu mogoče odpušiti mnogo vojakov domov. Zaradi roka, kdaj da bo sklenjen mir, pa varujejo pooblaščenici pred prevelikim optimizmom. Nikakor ni verjetno, da bo mir podpisan pred enim mesecem. Pred rešitvijo teritorialnega vprašanja bo treba še razpravljati o podrobnosti mejnih črt. Drugo važno vprašanje se tiče vojne odškodnine. Turčija je na to pripravljena. Francija zahteva v interesu francoskih upnikov, da prevzamejo balkanski zavezniški velik del turškega državnega dolga. Turčija najbrže pričakuje, da prevzamejo več kakor osemsto milijonov frankov; mogoče je, da sprejmejo zavezniški polovico te svote kot vojno odškodnino, za drugo polovico pa prevzamejo garancijo.

Rusija.

Peterburg, 24. januarja. Ministrstvo za zunanje zadeve potrjuje, da je izjavil ruski poslanik v Carigradu poseben pritisk na turško vlado, češ da bi Rusija po obnovitvi vojne težko ostala nevtralna.

BOJ ZOPER PIJANČEVANJE V FINANČNEM ODESEKU.

Dunaj, 23. januarja. Finančni odsek je danes sprejel novelo k zakonu o davku na žganje v zmislu Steinwenderjevih predlogov; vladno predlogo je vladna večina zavrgla. V vladni predlogi so bili milodari bogatim alkoholnim kapitalistom za polovico skrčeni; vsled odklonitve vladne predloge ostane v veljavi stari zakon, ki zagotavlja veleposestniškim žganjarjem dvojno bonifikacijo.

Socialni demokrat dr. Renner je grajal način, kako je poročevalec šnil mimo alkoholne desetine in zdravilišč za pijance. V sled odpora

gostilničarjev je v Avstriji nemogoč gotoborški sistem, ki je rodil na Švedskem tako blagodejne posledice. Boj zoper pijančevanje zasluži in potrebuje državno pomoč. Zato predlaga govornik:

Desetino davčnega poviška na žganje je odkazati posebnemu fondu za boj proti pijanstvu in za ustanovitev zdravilišč za pijance.

Klerikalni protialkoholizem.

Rennerjev predlog je odsek odklonil z 29 proti 13 glasovi v poimenem glasovanju. Proti predlogu je glasoval v družbi nemških nacionalcev, krščanskih socialcev, meščanskih Čehov. Poljakov in Italijanov tudi dr. Šusteršič in s tem pokazal, da je ves protialkoholni boj kranjskih klerikalcev humbug in drugega nič.

Odsek je odklonil dr. Diamandov predlog, da pride prva na vrsto predloga o davku na pivo, in sprejel dr. Urbanov predlog, da vzame odsek na prihodnji seji v pretres reformo dohodninskega davka.

Zoper davek na vžgalice.

Na koncu seje so socialno demokratični poslanci dr. Renner, Seitz in Diamand govarjali, da so vladne stranke sprejele v mali finančni načrt tudi davek na vžgalice, ki gotovo ni goden za parlamentarno rešitev. Prihodnja seja bo jutri.

DELOVNI PROGRAM POSLANSKE ZBORNICE.

Deželni zborji se skličejo v drugi polovici februarja.

Dunaj, 23. januarja. Na seji starešinstva je izjavil ministrski predsednik grof Stürgkh, da je vlada opustila svojo namero, da bi sklicala deželne zbornice že 6. februarja. Ker se bodo razprave finančnega odseka dalj časa zavlekle, namerava vlada sklicati deželne zbornice še le v drugi polovici februarja, okrog 18. prihodnjega meseca; dotlej ima zbornica čas za finančno reformo.

Starešinstvo je odločilo, da bo 28. in 29. t. m. zbornica zborovala; kot prva točka je na dnevnem redu zakon o epidemijah, kot druga zakon, ki uravnava službeno razmerje delovodij v tobačnih tovarnah.

KOZE V TRSTU.

Trst, 23. januarja. Med bosanskimi mohamedanci, katerih se je z ladjo »Leopolis« pripeljalo še 900 iz Turčije, sta zopet dva obolela za kozami. Zdj jih je v bolnišnici 32.

DIJAŠKA STAVKA.

Dunaj, 24. januarja. Ker so bili koraki slusatelj ev eksportne akademije, da bi se ta zavod izpremenil v trgovsko visoko šolo, brezuspešni. Uprižore dijaki trodnevne demonstracijski štrajk.

OGRSKI DRŽAVNI ZBOR.

Budimpešta, 23. januarja. Predsednik Tisza otvarja sejo ob tri četrti na 11. Naučni minister grof Zichy je predložil zakonski načrt o ureditvi plač nedržavnih ljudskoškolskih učiteljev. Nato je zbornica razpravljala o posojilu za srečke za ustanovitev zdravilišč za bolne na pljučih in sicer za trgovske uslužbenice. Dalje o podporah vinogradnikov v tokajskem okrožju, ki so jih zadele elementarne neizgode. Oba zakonska načrta je zbornica sprejela. Nato so rešili še nekaj predlogov o vicinalnih železnih in nekaj imunitetnih zadev. Prihodnja seja bo jutri. Na dnevnem redu te seje je med drugim tudi izvolitev odseka 40 poslancev za volilno reformo.

OPOZICIJA IN VOLILNA REFORMA.

Budimpešta, 23. januarja. Opozicionalni poslanci so imeli danes dopolne plenarno sejo, na kateri so izvolili odsek 21 poslancev za volilno reformo. Za predsednika odseka je bil izvoljen grof Apponyi. Opozicionalni odsek bo zboroval sporedno z odsekom zbornice in bo še te dni pričel z delom.

PRIPRAVE ZA GENERALNO STAVKO.

Budimpešta, 23. januarja. V mestni hiši je bila danes konferenca, ki se je posvetovala o pripravah za generalno stavko. Konferenca je sklenila, da se morajo odrediti najobsežnejše varnostne priprave za varnost posameznih tovarniških obratov. Budimpeštanska garnizija se bo pomnožila tako kakor ob vojnem času in tisoč orožnikov bo prišlo v glavno mesto. Vse hiše bodo morale biti ob 6. zvečer zaprte, pouk po šolah bo prenehal.

TELESZKY OSTANE.

Budimpešta, 24. januarja. Vladna stranka se trudi, da bi pregovorila finančnega ministra Teleszkyja, da ostane. Pogajanja so uspešna in skoraj gotovo ostane Teleszky v ministrstvu.

HRVAŠKO VPRAŠANJE.

Zagreb, 24. januarja. V tukajšnjih političnih krogih trdijo, da bo prihodnji ministrski svet rešil hrvaško vprašanje. Zadnje dni imajo v Budimpešti mnogo pogajanj, katerih se udeležujeta zlasti grof Pejačević in bivši podban Čavrak.

SRBIJA IN AVSTRIJA.

Belgrad, 24. januarja. Carigradske vesti, da je Turčija pripravljena odstopiti Odrin in da je vsled tega mir zagotovljen, so tukaj nepravile velik vtisk in splošno se izraža želja, da bi se tudi spor z Avstrijo mirno rešil. Merodajni političarji pravijo, da je Jovanovičeva navzočnost v Belgradu zelo pospešila to zadevo.

JOVANOVIĆ V BELGRADU.

Belgrad, 24. januarja. Srbski poslanik Jovanović na Dunaju je ob priliki svojega obiska v Belgradu ministrskemu svetu poročal o svojih opazovanjih na Dunaju in o uspehih svojega dela, ki je obstojalo doslej večinoma v tem, da je preiskaval teren. Jovanović je poročal zlasti o avstrijskih gospodarskih in industrialno-poli-

tičnih zahtevah. Za sedaj se ne kaže, da bi postal ministrski predsednik na Dunaju. Jovanović je dobil obširne instrukcije za svoje nadaljnje ravnanje.

SRBIJA IN ČRNA GORA.

Belgrad, 24. januarja. Oficijozni krogi ne pripisujejo Reuterjevi notici, da zahteva Črna gora Prizren, nobene važnosti in mislijo, da je Reuterjeva agencija v zmoti. Ministrski predsednik izjavlja, da obstoja med Srbijo in Črno goro dogovor, po katerem ima Črna gori pripasti Skader in Peč. Srbiji pa Prizren in Džakovica. Razmerje med obema deželama je izvrstno.

ALBANIJA.

Belgrad, 24. januarja. V tukajšnjih poučenih krogih mislijo, da bo zaradi albanskih meja še veliko težko. Rusija baje ne predloži konference poslaničkov posebnih predlogov glede na albanske meje, ampak poda v teku razprave ob primernem času posredovalen predlog. Balkanska zveza je glede na albanske meje in solunsko vprašanje složna in zahteva zlasti, da se solunski problem izloči iz posvetovanj konference poslaničkov.

SRBI IN ARNAVCI.

Drač, 24. januarja. Zadnje dni so arnavtske bande pri Scala Tumanit, pri Topjanih in drugih malih krajih napadale male srbske oddelke, ki so tam nameščene, da varujejo zaledje in podpirajo prihod novih srbskih čet.

SRBSKO STALIŠČE IN MILJKOV.

Peterburg, 24. januarja. Vodja ruskih »kadetov« Miljukov, ki je prepotoval Balkan, objavlja v »Rječi« članek pod naslovom »Vojna ali mir«, v katerem razlaga srbsko stališče. Miljukov omenja napade belgradskega časopisa na srbsko vlado, odkar se je razširila Reuterjeva notica, da se Srbija odpoveduje Draču. Miljukov govori potem o razočaranju, ki ga je povzročila ta vest med srbskim prebivalstvom, navdušenim vsled srbskih zmag. Na podlagi informacij, ki jih je dobil v srbskih krogih, pravi, da je neosnovano mnenje, da iščejo rusofili zdaj podpore na Dunaju. Rusija ni izgubila svojega ugleda v Srbiji. Zlasti po deželi so velike simpatije za Ruse, pa tudi izobraženci so večidel rusofili, ker je nezaupnost do Avstrije velikanska. Političarji se pač bavijo z možnostjo zblizanja med Avstrijo in Srbijo, ali to je le taktična politika. Psihologično je izključeno, da bi srbska demokracija simpatizirala z Avstrijo. Nevarnost vojne z Avstrijo ne vznemirja javnega mnenja. V volilnih krogih pa dela taka eventualnost seveda večje skrbi. Po ondolnih kalkulacijah bi Avstrija lahko postavila 400.000 mož proti Srbiji. Zoper tako ofenzivo bi bilo treba v osmih dneh koncentrirati srbske čete, ki so zdaj raztresene po Macedoniji. Belgrad bi pustili v slučaju kakšnega napada brez obrambe. Sploh pa ne verjamejo veliko v vojno z Avstrijo in si je ne žele. Četudi smatrajo semintja vojno z Avstrijo za zgodovinsko potrebo, vendar sedaj mislijo na svojo narodno nalogo, in za to je vsaj za sedaj potreben mir z Avstrijo. Izkušnje iz preteklosti služijo kot nauk za bodočnost. Do leta 1905 ali 1906 se je stranka mladoradikalcev vedno upirala izdatkom za vojsko. Od tega časa, zlasti izza aneksijske krize je pa oboroževanje zelo napredovalo. To ni oviralo dežele v njenem gospodarskem in kulturnem razvoju (?). Za slučaj vojne, pa naj pride v petih, v petnajstih letih, kdovekdaj, se hočejo Srbi pripraviti z vsemi sredstvi. Vidi-mo torej — pravi Miljukov — da se odgovarja na vprašanje: »Vojna ali mir?« ponekod originalno: »Mir za novo vojno!«

ŽENSKA VOLILNA PRAVICA NA ANGLEŠKEM.

London, 24. januarja. Danes se v poslanski zbornici začne razprava o volilni reformi, ki znatno razširja krog volilnih upravičencev. Predloga govori o možkih osebah. Vnanji minister sir Edvard Grey pa namerava predlagati, da se črta beseda »moški« iz predloge in da se podeli volilna pravica tudi ženam. V kabinetu se je pojavilo vsled ženske volilne pravice hudo nasprotje. Ministrski predsednik Asquith in polovica ministrov ji nasprotuje, polovica kabineta z Greyem na čelu se zavzema zanjo. Nasprotje je tako akutno, da bo mogoče vnanji minister Grey demisioniral. Tudi opozicija je je v vprašanju ženske volilne pravice razcepljena; Balfour in Chamberlain zastopata mnenje, da je volilno pravico podeliti le tistim, ki so sposobni, da v skrajnem slučaju branijo domovino z orožjem v roki!! Sufragetke razvijajo intenzivno agitacijo, da pridobe javno mnenje za svojo zahtevo.

London, 23. januarja. Finančni minister Lloyd George in minister vnanjih zadev sta sprejela odposlanstvo delavk, ki je zahtevalo volilno pravico za žene. Lloyd George je deputaciji obljubil, da bo glasoval za Greyev predlog.

STAVKA.

Lizbona, 23. januarja. Nakladalci in lučni delavci so se izjavili solidarni s stavkujočimi mornarji zapadno afriških črt. V luki počiva vsled tega vse delo. Promet je prekinjen.

Novice.

* 2. Turna določitev dnevnega časa. Švicarski zvezni svet je sklenil, da uvede pri prometnih zavodih štetje dnevnih ur od 24. kakor je že ujedeno v Italiji, Franciji in Spaniji. To se bo zgodilo pa le, ako nameravajo tako uvedbo tudi v Avstriji in na Nemškem. V to svrhu so dobila poslaništva na Dunaju in v Berlinu poziv, naj pričnejo tozadevna posvetovanja, da se z novim štetjem prične že s 1. oktobrom 1913 ali pa s 1. majem 1914. Interesirani krogi imajo upanje, da se bodo pogajanja uspešno razvila.

* **Odklikovanje socialno demokratičnega sodnika v Švici.** Sodnik sodrug Otto Lang v Curihi je bil lani na veliko pohujšanje vseh purgarjev imenovan za predsednika višjega sodišča, a sodrug dr. von Wyss za podpredsednika. Predsedniški mandat ugasne po švicarskem sodnem ustroju po enem letu, ampak sodniški zbor je tudi letos izvolil sodr. Langa za predsednika in s tem izrazil zadovoljstvo z delovanjem socialista v najvišjem sodišču države. To odklikovanje je tem značilnejše, ker so svoj čas zahtevali od njega, da izstopi iz stranke ali pa iz sodne službe. Odločil se je za poslednje in je iz enakega razloga odklonil tudi izvolitev v zvezno državno sodišče.

* **1.850.000 ločenih zakonov.** Iz Novega Jorka poročajo: Pred kratkim se je sešla tukaj meddržavna komisija, ki bo izdelala novo postavbo za ločitev zakona, veljavno za vse ozemlje ameriških Zedinjenih držav. Komisija je imela na razpolago obširen statističen material, iz katerega se je dognalo, da ni bilo v zadnjih štiridesetih letih v Zedinjenih državah izvršenih nič manj kakor 1.850.000 zakonskih ločitev. Pet milijonov oseb — moških, ženskih, otrok — je prizadetih pri teh ločitvah. V teku pretečenega leta je bilo v Zedinjenih državah ločenih 100.000 zakonov, 70.000 otrok je bilo prizadetih. Komisija bo sestavila strožje odredbe proti lehkomišelnim ločitvam zakonov, ker pomenja to izredno naraščanje ločitev veliko socialno zlo.

Mladi Astor in njegovi milijoni.

Ameriški kapitalistični svet je zopet za milijonarja bogatejši. Najnovejši potentat v ameriškem denarnem carstvu je Vincent Astor, kateri je 15. novembra m. l. dosegel 21. leto in s tem postal postavni dedič 65 milijonov dolarjev kot delež po svojem očetu Johnu Jacobu Astorju, kateri je minulo spomlad utonil s parnikom »Titanic«.

Mladi Astor ima torej 65 milijonov, katere si je »pridobil« brez vsake znojne kapljice. Ta ogromni kapital mu bo nosil po 5 % letnih 3.250.000 dolarjev. Lahko se Astorjeva posestva obrestujejo več kot toliko, vendar povprečno bo pet odstotkov.

Tri milijone in 250 tisoč dolarjev zapraviti v enem letu je pa malo težavno. Denar seveda je lahko razmetati, toda zmerno trošiti, če tudi luksurično, pa je težko. Človek s takim ogromnim premoženjem in z dohodki, ki se neprestanoma kopičijo, je podoben žabi, katera pade dva čevlja nazaj, čim spleza en čevljev naprej.

Mladi Astor ni v stanu nikdar izračunati koliko denarja ima v danem momentu. Kajti tudi takrat, kadar računa, se njegovo premoženje množi. Ako porabi deset minut za računanje, je v desetih minutah, ko je sestavil številke, že za 60-60 dolarjev bogatejši.

Samo svota, katero bo dobil Astor kot letne obresti od svojega kapitala, znaša toliko, kolikor bi dobilo v enem letu šest tisoč in sto in štirinajst delavcev, ki prejmejo po deset dolarjev tedenske plače. Toda tem tisočerm delavcem navadno koncem leta nič ne ostane; kapital mladega Astorja bo pa ostal ob koncu leta nedotaknjen.

65 milijonov bo Astorju nosilo — kakor prej rečeno — 3.250.000 dolarjev na leto ali 266.666,66 na mesec, 61.536,53 na teden, nekaj čez 10.000 dolarjev vsak dan in v nedeljo, 366,28 dolarjev vsako uro, 6,10 dolarjev vsako minuto in deset centov vsako sekundo. Drobci centa so izpuščeni, ker kdor ima 65 milijonov — mu jih ni treba šteti.

Vsak potratnež lahko udobno živi z deset tisoč dolarji na mesec. Mladi Astor lahko dene na stran v ta namen 120.000 dolarjev na leto, a poleg tega mu še ostane toliko, da lahko zapravi še posebej vsak dan 10.000 dolarjev razen nedelje. Vsak dan lahko kupi nov avtomobil za 5000 dolarjev in novo jahto (ladjico) za 5000 dolarjev. S tem dohodkom bi se lahko nasitilo vsak dan 5000 revnih familij ali če bi se ta denar izdal za najboljšo mleko, bi se lahko z njim nasitilo vsak dan 163.680 lačnih otrok.

Dovolj. Te številke lahko dajo čitatelju jasno sliko, kako ogromen je kapital, ki ga poseduje ta fantalin, kateri je komaj pričel živeti: Vincent Astor ni prisluzil tega kapitala z delom svojih rok. Niti enkrat ni z mezcincem ganil, niti ene same znojne kapljice ni poročil, a vkljub temu ima več kot pa — lahko trdimo — vsi delavci v Zedinjenih državah, ki se mučijo osem do dvanaest ur dnevno za dva dolarja.

Toda mladi Astor ni kriv, da ima 65 milijonov dolarjev. On ni odgovoren za to, da je multimilijonar, kakor ni odgovoren Rockefeller, Morgan in vsa ostala tolpa denarnih carjev. Odgovoren je družabni sistem, pod katerim danes živimo. Družabni sistem, kapitalistični sistem je kriv, da so na svetu mogoče take abnormalitete kakor je Astor. Kapitalistični sistem dovoljuje, da se steka bogastvo, sad in znoj delavskih rok, v roke posameznikov, ki ničesar ne proizvajajo. Po gospodarskih zakonih predstavljajo Astorjevi milijoni vrednost izvršenega dela; to se pravi, da je nekdo trdo delal in ustvaril nekaj, kar se je spremenilo v milijonski kapital. Kdo je bil ta »nekdo«? Bili so delavci. Bilo je tisoče, stotisoče delavcev, ameriških delavcev in tuje-

zemskih delavcev. Delavci so ustvarili kapital in po vsi naravni in človeški pravici pripada ta kapital delavcem, ustvariteljem. Toda kapitalistični sistem je delavcem vzel kapital in s tem ga dal takim, ki se niso nikoli trudili zanj. Vsak dolar, kateri je pridobljen brez produktivnega ali koristnega dela, je ukraden nekemu iz žepa, ki se je trudil zanj. In Astorjevi milijoni pričajo, da je 65 milijonov dolarjev ukradenih iz žepov ameriških delavcev, ki so se trudili za nje. Ukradel jih ni Astor, temveč ukradel jih je kapitalistični sistem, kateri je ustvaril milijonarja Astorja.

Ali je tak sistem pravičen? Ni in ni! Dol s takim sistemom! Edina odpomoč proti takemu roparskemu sistemu je socializiranje družbe. V socialistični družbi bodo Astorji nemogoči.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Kavarna Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Važno za vsakega delavca!

Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne demokracije

(Erfurtski program)

Napisal Karol Kautsky. — Poslovenil Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebine: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolikovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnic in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti neugodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Aškercove pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (atorizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi. — Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih. —

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenil M. J.č.
To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K. Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje.«

Žepni koledar za 1913

v Trstu

se dobi pri ANTONU VAUPOTIČU v 'Delavskem domu', ulica Madonina 15.

Družinski kruh

iz pekarnе „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“
je najboljši in najcenejši. - Hlebi po 1-75 kg veljajo samo 56 vin.

Dobi se v vseh prodajalnah „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico.“ - Člani segajte po njem!

Otvoritveno naznanilo.

Usojam si slavnemu občinstvu javiti, da sem otvoril

v Škofji ulici

kavarno Krapš

ki je najudobneje urejena in z dvema najnovejšima biljardoma c. kr. dvornih založnikov Seifert in sinovi opremljena. — Točijo se najfinejše gorke in mrzle pijače ter so cenj. gostom tu- in inozemski listi na razpolago. Moje dolgoletno delovanje v kavarni Evropi jamči za točno in solidno postrežbo.

Z velespoštovanjem

I. Krapš, kavarnar.

Hiša

novejša stavba, bolj v sredini mesta in v bližini cestne železnice, se vzame v najem.

Ponudbe je nasloviti na A. P. poštni predal št. 26, glavna pošta.

Naznanilo

članom „Konsumnega društva za Ljubljano in okolico“ r. z. z o. z., ki stanujejo v Ljubljani in okolici:

Prodajalne društva: v Ljubljani (Sodna ulica, Krakovski nasip, Bohoričeva ulica); v Šiški (Cellovska c., Kolodvorska c.) ter na Viču-Glineah.

se bodo od 1. februarja dalje zapirale zvečer ob pol 8. izvzemši v sobotah in dnevih pred prazniki.

NADZORSTVO.

NAČELSTVO.

Opomba: Za prodajalne na Gorenjskem se eventualna preuredba naznani po tozadavnem sklepu gorenjskih delegatov.

V Ljubljani, na Miklošičevi cesti št. 8,
nasproti hotela „Union“, sem odprl

odvetniško pisarno
dr. Ivan Lovrenčič.